

Het Woudsender Postkantoor

deel 1

Beste lezers, ik moet nog een oude belofte inlossen.

In juni 1994 stond het artikel “Woudsend en de Posterijen” in dit gerenommeerde maandblad. In de slotlinea beloofde ik in een volgend artikel het specifiek over het Woudsender postkantoor te zullen hebben met zijn bewoners en bestellers. U heeft lang moeten wachten, maar nu komt het dan toch en nog wel in meerdere afleveringen.

Voor de goede orde, het Woudsender kantoor was een hulppostkantoor en viel onder het meer uitgebreide postkantoor van Sneek. Tegenwoordig heeft Woudsend zelfs geen hulppostkantoor meer, doch een postagentschap in de supermarkt. Hoe lager de status, voor hoe minder handelingen je er terecht kunt. Voor het grote publiek maakt het wel degelijk uit, maar in de praktijk spreken we toch gewoon altijd van een postkantoor.

Het Woudsender postkantoor werd geopend per 1 maart 1851. Vanaf 1 november 1881 kon men er ook terecht voor een Rijkspostspaarbankboekje en sedert 1 augustus 1883 ook voor telefoongesprekken. Vóór 1851 was er natuurlijk ook al briefverkeer maar dat zal in onze dreven vooral via beurtveren zijn verzonden. Vergeet niet dat Woudsend Verzekeringen al sinds 1816 opereerde en heel wat polissen, kwitanties e.d. te versturen had.

In 1994 heb ik in dat artikel meerdere poststukken van en naar Woudsend getoond, nu zullen we het meer hebben over het kantoor als gebouw en de mensen die er hun brood mee verdienden.

Waar stond het eerste postkantoor in Woudsend? Wel, dat was tot medio 1910 gelegen aan de Fermaningsteech en daar vermoedelijk al vanaf het begin gevestigd. In 1910 werd een nieuw kantoor gebouwd en werd het oude gerenoveerd tot de vroegere slagerij van Van der Wal. Het enige dat nog van het oude postkantoor resteert is een stuk muur in de steeg en daarvan maakte ik een foto. Het deel van de muur met daarop het naambord is van 1910, maar daar achter ziet u nog de kleinere gele steentjes van de muur van het oude postkantoor.

Heel ijverig heb ik uit oude kranten alles genoteerd wat maar met Woudsend en haar postkantoor heeft te maken. Ik zal niet al mijn materiaal

gebruiken en wat ik wel gebruik niet altijd letterlijk citeren. Mijn oudste aantekening is van 1890 toen de Woudsender postbode van Sneek op Balk als gevolg van een defect aan zijn vélocipède kwam te vallen en daardoor inwendige kneuzingen opliep. Hem werd pensioen verleend, want fietsen was er niet meer bij.

Ik kan het ook niet helpen, maar een tweede krantenbericht uit 1900 is ook niet zo positief, want daarin staat dat J.v.d. M., brievenaarder te Woudsend, wordt gezocht wegens verduistering van hem toevertrouwde middelen en fraude met spaarbankboekjes. De brievenaarder is, met vrouw en drie kinderen, voortvluchtig. Dankzij een groot artikel in de rubriek “Schandalen van toen” van de Leeuwarder Courant van 6 september 1978 kwam ik er achter wat er gebeurd was. Ik zal trachten dat artikel met de kop “Drama van de brievenaarder van Woudsend” zo kort mogelijk samen te vatten.



De voortvluchtige brievengaarder Johannes v.d. M. is kennelijk al gauw getraceerd en opgepakt, want na een voorarrest van vier maanden wordt hij berecht. Hij heeft in totaal zo'n f. 1.500,- verduisterd en negen gevallen worden hem ten laste gelegd. Meerdere keren vervalste hij bijschrijvingen op spaarbankboekjes. Stortte iemand f. 250,- dan vermeldde hij slechts f. 150,-. Het boekje moest in die dagen naar het hoofdkantoor te Amsterdam worden opgestuurd; als het dan terug kwam dan wijzigde onze brievengaarder het bedrag van de wel ontvangen f. 150,- in f. 250,- voor hij het boekje aan de eigenaar teruggaf. Verder noem ik nog aanklacht nummer negen t.w. het ontvangen van f. 60,- van A.P. Nauta te Ypecolsga en de opdracht dit geld per postwissel over te maken aan iemand in Frederiksoord. Beklaagde eigende zich dit geld toe. Ondanks de knulligheid van de falsificaties hadden deze toch drie jaar geduurd eer v.d. M werd ontmaskerd. De aangedane en schreiende verdachte bekent alle aangedragen feiten. Een groot gezin had hij niet (vrouw en drie kinderen, waarvan de jongste nog pas 2 jaar), grote verteringen maakte hij niet, aan het misbruik maken van sterke drank bezondigde hij zich niet, toch was zijn traktement te klein voor zijn behoeften. Vroeger had hij f. 500,- inkomen, thans f. 575,- met daarbij f.150,- voor het houden der telefoon en f.30,- per jaar voor bureaunkosten. De voorzitter der rechtbank houdt hem voor dat, al was dit traktement te klein, dan mocht dit voor hem nog geen motief zijn om een knoeier van de ergste soort te worden. Wat moet er nu van je vrouw en kinderen terecht komen? Snikkende gaat beklagde weer zitten, het vonnis werd anderhalf jaar met aftrek. Dat moet v.d. M erg zijn meegevallen, gezien de eis van vijf jaar. Zijn berouwvol snikken heeft hem toch medelijden en een kortere celstraf opgeleverd.

In januari 1901 bestelde brievenbesteller C.de J. (dat is Cornelis de Jong die destijds aan It Reedsje woonde en later boer werd aan de Straatweg) per schaats zijn poststukken. Kennelijk was het ijs nog niet overal op sterkte want bij de Wellebrug reed hij in een wak. Hij werd met grote moeite door in de nabijheid wonende boeren gered. Ja, de bestellingen in het uitgestrekte rayon Woudsend waren door het vele water niet altijd even gemakkelijk. Men gebruikte de hondekar, overzetbootjes, de fiets en kennelijk ook de schaats in het winterseizoen.

Men schijnt in 1902 de bedoeling te hebben gehad in Woudsend een postkantoor op te richten in de plaats van het hulppostkantoor. De Directeur-Generaal der Posterijen vroeg namelijk aan B & W van Wijmbritseradeel of er een geschikt lokaal was, met als gebruikelijk een huur voor 10 jaar en berekend naar 4% van de koopsom van de grond en 6% van het stichten van een gebouw. B & W weten geen geschikte locatie, maar Woudsender raadslid Ages vraagt of de oude Waag daar niet voor kon dienen. De boterwaag verloor namelijk rond 1900 zijn aloude functie. Eventueel zou er een etage bovenop gebouwd kunnen worden. Hoe dan ook, de statusverhoging van het postkantoor is niet doorgegaan.

In de raadsvergadering van Wijmbritseradeel van 31 maart 1906 wordt een adres gelezen van P. Oosterhoff en andere ingezetenen van Woudsend, waarin zij verzoeken een lantaarn te plaatsen bij het kantoor der brievengaarder. Het gaat niet door omdat aan weerszijden van de steeg waar het postkantoor zich bevindt al lantaarns zijn geplaatst en bovendien is de toegang gemakkelijk te vinden omdat het bovenpaneel van de deur van glas is en voldoende licht doorlaat zodra de lamp in het kantoor wordt aangestoken.

In de Nieuwe Sneeker Courant van 19 maart 1910 staat een leuke mop: Een Engelse geestelijke trouwt een simpel paartje en houdt in zijn rede de oude bijbelse vermaning voor, dat de vrouw gehoorzaam moet zijn aan de man en haar vader en moeder moet verlaten om hem te volgen. De bruid zegt, zeer verontrust, moet ik hem werkelijk overal volgen waarheen hij gaat? Ja zeker, zegt de geestelijke, gij moet hem overal volgen tot de dood u scheidt. Ach lieve hemel, riep het meisje in tranen uitbarstend, als ik dat geweten zou hebben, zou ik nooit van mijn leven met een postbode getrouwd zijn.

Op 2 april 1910 staat, in het kader van dit artikel, een belangrijk bericht in de krant dat samengevat erop neer komt dat J. Boeijenga te Woudsend de gunning voor het maken van een woning met kantoorlokalen enz. voor f. 3.572,- heeft verleend aan aannemer Van Hout & Zn. te Balk. De oplevering van de nieuwbouw zal in de zomer van dat jaar zijn geschied, want in augustus 1910 lezen we al dat de aanbesteding van een vleeshouwerij met stalling, voor J. van der Wal alhier, heeft plaatsgehad.

Er was ingeschreven door Sj. Faber voor f. 1.539,-, J.L. Rijnga voor f. 1.735,-, Inne de Boer voor f. 1.767,- en P. de Jong voor f. 1.868,-.

Slagerij Van der Wal verhuisde, na verbouwing, naar de plek van het oude postkantoor.

Het zij hier opgemerkt dat hulppostkantoren altijd eigendom waren van de brievengevaarders en dat de PTT daarvoor huur betaalde. Vandaar dat Boeijenga de opdrachtgever voor de nieuwbouw was. Sommige mondelinge bronnen noemden mij 1908 als stichtingsjaar voor het nieuwe postkantoor. Deze krantenberichten maken duidelijk dat 1910 het jaar was dat het oude kantoor werd vervangen en dat er toen een slagerij voor in de plaats kwam. Dit soort gegevens vind ik interessant omdat ze ook helpen bij de datering van sommige van mijn prentbriefkaarten van Woudsend.

Een van die prentbriefkaarten, uitgegeven door Johs. Feenstra, moet de eerste kaart zijn waarop het nieuwe postkantoor staat afgebeeld. Let maar eens op, behalve de dichte vitrage beneden ziet het er nog zeer onbewoond uit en ook het hek om het voorerf is nog niet aangebracht. Er staat een trap en op de grond ligt wat hout op het erf. Alles wijst erop dat het om de laatste afwerkingen gaat en dat derhalve de opname uit de zomer van 1910 dateert. Rechts op de kaart ziet u hoe de lantaarns, waarvan hier eerder sprake was, er in die tijd uitzagen. De groep kinderen met petten en hoedjes, met daarachter wat oudere Woudsenders maken het tot een fraaie, levendige opname.



De tweede kaart is van de zijkant van het kantoor met een bord "Woudsend", twee Ford auto's en een benzinepomp op de hoek bij café Kraan. Deze kaart zal van eind jaren twintig stammen. Heel duidelijk is ook te zien dat rechts van de ingang naar het postkantoor een gevelsteen is ingemetseld. Toen de familie Rusticus-Finnema er in 1949 zijn intrek nam was de tekst van de steen nog net leesbaar. Er stond "Eerste steen gelegd door J. Boeijenga" en een datum en/of jaartal. Sindsdien is de steen nog verder verweerd en onleesbaar geworden.

De architect van het postkantoor – en ook van de vroegere gereformeerde kerk – was Jo

Boeijenga, een neef van Jan Boeijenga. Het was zijn eerste project. In mijn ogen slaagde hij erin een aantrekkelijk geheel te ontwerpen op een markante plek in Woudsend.